

ב-40 שנה האחרונות נהגו במבשרת-ציון לקרוא את המגילה ביום ט"ו באדר ע"פ פסיקת הרב המקומי הרב מרדכי חזיזה (שהתייעץ בעניין עם רבני ירושלים הרב משאש והרב זולטי, וכן עם הרב אלישיב והרב עובדיה יוסף) וכך נהגו בכל בתי הכנסת במבשרת-ציון. אולם בשנת התשמ"ה פסק הרב עובדיה יוסף לתושבי רמות לקרוא את המגילה ב-י"ד וחזר בו מפסיקתו הקודמת במבשרת ציון, והורה שגם במבשרת יקראו את המגילה ב-י"ד. בעקבות כך החלו מקצת מבתי הכנסת במבשרת-ציון (כ-5 בתי כנסת ספרדים) לקרוא את המגילה ביום י"ד. השנה נבחר רב למבשרת ציון (רב ספרדי - הרב בן עזרא) והוא הורה לכל הקהילות במבשרת לחגוג את חג הפורים ביום י"ד.

ברצוני לציין

1. קיים עירוב בין מבשרת ציון לירושלים.
2. המרחק בין הבית הקיצוני במבשרת ציון לבית המערבי של הר נוף הוא לכל היותר 1,080 מטר בקו אווירי, ואם מורידים את הבתים ברמת מוצא המרחק אף קטן יותר.
3. מרחק הנסיעה בין מבשרת-ציון לירושלים הוא כ-10 דקות (כשאין פקקים).
4. ניתן לראות את מבשרת משכונות הר נוף ורמות, אך לא מהעיר העתיקה. 5. מבשרת ציון היא מועצה מקומית בפני עצמה ואינה שייכת לעיריית ירושלים.

12. קריאה בחברון

את פורים בעיר האבות חוגגים במשך יומיים הסיבה לחגיגה המתמשכת הזו, בקצרה: העיר חברון היתה מוקפת חומה בימות יהושע בן נון. את שרידי החומה האימתנית היא ניתן לראות עד היום באתר תל חברון העתיקה.

משך היה חג הפורים אמור להיקבע ליום ט"ו באדר, כמו בירושלים. עם זאת, מכיוון שחברון הוגדרה גם עיר מקלט - הרי שהחומה הזו מיועדת להריסה, בכדי לאפשר כניסה מהירה לתחומי העיר ובעצם היא כאילו איננה. במצב הזה, אמור החג להיקבע ליום י"ד באדר. ההתלבטות היתה קשה, אך ההכרעה פשוטה ביותר: למה לבחור אם אפשר גם וגם. בחברון חוגגים יומיים של פורים - היום העיקרי נקבע ל-י"ד באדר כמו ברוב חלקי הארץ. ביום השני קוראים את המגילה ללא ברכה.

כרכים המסופקים

13. תלמוד בבלי מסכת מגילה דף ה עמוד ב
גופא, חזקיה קרי בטבריא בארביסר ובחמיסר, מספקא ליה אי מוקפת חומה מימות יהושע בן נון היא אי לא

14. רמב"ם הלכות מגילה וחנוכה פרק א הלכה יא
עיר שהיא ספק ואין ידוע אם היתה מוקפת חומה בימות יהושע בן נון או אחר כן הוקפה קוראין בשני הימים שהן ארבעה עשר וחמשה עשר ובליליהם, ומברכין על קריאתה בארבעה עשר בלבד הואיל והוא זמן קריאתה לרוב העולם.

15. ר"ן על הרי"ף מסכת מגילה דף ב עמוד א
ולענין עיירות המסופקות אם הן מוקפין חומה מימות יהושע בן נון או לא הורו הגאונים ז"ל שהולכין בהן אחר רוב עיירות שרובן אינן מוקפות חומה מימות יהושע וקורין בהן בי"ד ועוד שאפילו תאמר שהוא ספק שקול ה"ל ספק של דבריהם ולקולא ונמצא פטורות בשניהם ומבטל ממנו בודאי מקרא מגילה לפיכך קורא בראשון ופטור בשני ודאמרין בגמרא [דף ה ב] אטבריא והוצל שהיו קורין בהן בארבעה עשר ובחמשה עשר במדת חסידות היו נוהגין כן

16. שולחן ערוך אורח חיים הלכות מגילה ופורים סימן תרפח סעיף ד

1. תלמוד בבלי מסכת מגילה דף ב עמוד ב

דאמר רבי יהושע בן לוי: כרך וכל הסמוך לו וכל הנראה עמו נידון ככרך. עד כמה? - אמר רבי ירמיה ואיתימא רבי חייא בר אבא: כמחמתן לטבריא, מיל. ולימא מיל! - הא קא משמע לן: דשיעורא דמיל כמה הוי - כמחמתן לטבריא.

2. חידושי הריטב"א מסכת מגילה דף ב עמוד ב

ודעת רבותי כל סמוך הוא דמשערין במיל דכיון שאינו נראה עמו לא חשיב סמוך ביותר ממיל, אבל בנראה כל שהוא נראה עמו ומשתתף עמו בעיניהם לית ליה שיעורא, וקי"ל כתנא דידן דבעי מוקפות חומה מימות יהושע בן נון.

3. רמב"ם הלכות מגילה וחנוכה פרק א הלכה י

וכרך וכל הסמוך לו וכל הנראה עמו אם אין ביניהם יתר על אלפים אמה הרי זה ככרך וקוראין בחמשה עשר.

4. מגיד משנה הלכות מגילה וחנוכה פרק א הלכה י

ונראה ממנה דאפילו נראה עמו אם רחוק יותר מאלפים אמה אינו ככרך,

5. שולחן ערוך אורח חיים הלכות מגילה ופורים סימן תרפח סעיף ב

וכן הכפרים הנראים עמהם, אפי' אינם סמוכים, כגון שהם בהר; או שסמוכים להם, אפי' אינם נראים עמהם, כגון שהם בעמק, ובלבד שלא יהיו רחוקים יותר ממיל. ובשושן אף על פי שאינה מוקפת חומה מימות יהושע, קורין בט"ו הואיל ונעשה בו הנס.

6. משנה ברורה סימן תרפח ס"ק ו

(ו) ובלבד שלא יהיו וכו' - זה קאי אדסמיק ליה דהיינו שהיה סמוך אבל נראה אפילו רחוק יותר ממיל הוי ככרך וי"א דבנראה ג"כ אינו נחשב לכרך א"כ שאינו רחוק יותר ממיל:

7. הליכות שלמה פרק כ סעיף ח

כל השכונות השייכות לכרך בעיני העיר כגון מסים וארנוניות וכדו', נידונות ככרך, ולכן כל שכונות ירושלים, אף המרחוקות, כשכונת "רמות" וכדו', נוהגין בהם דיני פורים בט"ו ולא בי"ד. (וכעין לשון הריטב"א במגילה "כל שהוא נראה עמו ומשתתף עמו בעיניהם לית ליה שיעורא"

8. שם הלכה ט

כל מקום הכלול בתקון- העירובין של הכרך, נדון ככרך

9. חזון עובדיה עמוד קי סעיף ט

בירושלים קוראים המגילה בט"ו באדר. הואיל והיא עיר המוקפת חומה מימות יהושע בן נון. והמנהג פשוט לקרות בכל ירושלים "החדשה" בט"ו, אף בשכונות המרחוקות מהחומה, כל שיש להם רצף עם חומת ירושלים העתיקה. אך בשכונת "רמות" כיום קוראים בארבעה עשר באדר ... וטוב שיקראו גם בט"ו בלי ברכה.

10. שו"ת יביע אומר חלק ז - אורח חיים סימן נח

(ז) המורם מכל האמור שעל תושבי שכונת רמות הסמוכה לירושלים, ויש מגרש פנוי יותר ממיל בין ירושלים לרמות, לקרות את המגילה בי"ד בברכה, וכן כל דיני פורים כגון סעודת פורים משלוח מנות ומתנות לאביונים ועל הנסים בתפלה ובברכת המזון, הכל יש לקיימם בי"ד, וממדת חסידות יקראו את המגילה גם בט"ו בלא ברכה, וכן כל דיני פורים הנ"ל ינהגו בהם אף בט"ו. ולא יאמרו על הנסים משום חשש הפסק. והנלע"ד כתבתי.

11. מתוך אתר ישיבה

כרך שהוא ספק אם הוקף בימי יהושע אם לא, קורין ב"ד ובט"ו ובליליהון, ולא יברך כי אם ב"ד שהוא זמן קריאה לרוב העולם.

17. ט"ז אורח חיים סימן תרפח ס"ק ד

(ד) כרך שהוא ספק. כ' רש"ל ותימה ולמה אין מברכין עלי' בב' ימים כשאר ספיקא דיומא לענין ברכה ודוחק לחלק בין יום טוב דאורי' למגילה דרבנן ... ונלע"ד לתרץ קושייתו דשאני גבי י"ט דיש צד א' לו' שלא יקיים מצות י"ט כלל דאם היום השני קודש לא יועיל מה שנהג אתמול קודש כי חול היה ע"כ מן הספק צריך לנהוג גם ביום השני קודש וכן להיפך. אבל במגילה מצינו בלא"ה הרבה זמנים דיש למגילה דהיינו י"א י"ב י"ג וילפי' לה מדכתי' בזמניהם הרבה זמנים יש וגם במקום שעושין בט"ו מקדימין כגון אם חל בשבת. ויש בב"י בשם הירושלמי כל החודש עד ט"ו כשר למגילה וא"כ אפי' באותו צד שתאמר שביום ט"ו עיקר החיוב מ"מ מועיל מה שקראו ב"ד דמצינו בלא"ה קדימה לענין זה ע"כ אין חשש גמור וסגי ב"ד כיון שהיא לרוב העולם וזה נכון לע"ד:

18. משנה ברורה סימן תרפח ס"ק יא

(יא) ולא יברך - שהברכה אפילו במצוה של תורה הוא מדרבנן וא"כ בדבר שהוא ספק לענין הברכה הוא ספיקא דרבנן וכ"ש בזה שהוא מצוה של דבריהם לכו"ע א"צ ברכה ומה שמברך ב"ד משום דביום י"ד הוא זמן קריאה לרוב העולם כדלקמיה ור"ל דע"כ אפילו הוא מוקף חומה שדינו בט"ו אם קרא ביום י"ד יצא בדיעבד ולא הוי ברכה לבטלה:

19. חזון עובדיה עמוד קיב

וכן נהגו כיום בכל העיירות העתיקות שבארצנו הקדושה לקרות ב"ד וט"ו, כגון ביפו ועכו וצפת ולוד ובאר שבע וחיפה. והטעם כי אפשר שנבנו רחוק ממקומם הראשון

20. הרב מרדכי גרוס

"דעתי הענייה דיש לחוש ביותר דמלבד קריאה די"ד בברכה לקרוא שוב בט"ו בלא ברכה, לא רק משום דסמוך למוקף חומה, אלא בחשש דהוי בכלל השטח המוקף חומה" העיר אשדוד המקראית המוזכרת בתנ"ך היתה מוקפת חומה מימות יהושע, עובדה זו היתה ידועה לאורך שנים, אולם עד לשנים האחרונות לא היה רצף של שכונות מגורים בין אשדוד המקראית לעיר אשדוד של זמננו, החיבור היחיד היה אזור התעשייה באר טוביה, חיבור זה לא הספיק כי מדובר בעסקים שבני אדם לא ישנים בהם ולא נחשבים למגורים. אולם לאחרונה הוקמו בנייני דירות מגורים באזור הקניון ביג ואזור התעשייה."

21. פניני הלכה

למעשה, ברוב המקומות המסופקים נוהגים כיום לסמוך על הדעה המקילה, ועושים את הפורים ב"ד בלבד. ורק במקומות שהספק לגביהם חזק יותר, כמו חברון, טבריה ולוד, ישנם רבים שנוהגים לקרוא את המגילה גם ביום ט"ו, ויש מהדרים לקיים בהם ביום ט"ו גם את שאר מצוות הפורים.

ערים הסמוכות לערים מסופקות

22. ביאור הלכה סימן תרפח סעיף ב

אם בכרך קראו ב"ד וט"ו מספק הכפרים הנראים וסמוכים קוראין ב"ד [בר"י]:

23. פסקי תשובות אורח חיים סימן תרפח אות ה

והחזו"א חולק על קביעה זו, וסבירא ליה שאין לחלק בין כרך לסמוך לו בלא מקור וסתמא שוין הם, וכמו שבכרך אם

הוא ספק אם הוקף חומה מימות יב"נ יש לקרוא בו ב"ד בברכה ובט"ו בלי ברכה, כמו"כ בכל הישובים הסמוכים לכרך הספק מוקף חומה (סמוך היינו שאין הפסק של שטחים ריקים ביותר מ - 81.4 מטר כנ"ל אות ב') יש לקרוא ב"ד בברכה ובט"ו בלי ברכה.

ולפי שיטה זו של החזון איש יש להחמיר בכל הישובים שבארץ ישראל הסמוכים לערים שספק אם הם היו מוקפים חומה מיב"נ לקרוא המגילה גם בט"ו בלי ברכה ולקיים מצוות משלוח מנות ומת"ל וסעודה

24. פסקי תשובות הערות סימן תרפח הערה 27

ובדינים והנהגות לחזו"א שכן נהג החזו"א צ"ל ותלמידיו אחריו לקרוא המגילה בבני ברק בט"ו בלי ברכה, כי חשש שבני ברק ניראית ליפו (ובימינו בני ברק סמוכה ברצף של בתים ליפו) שהיא בין ערי הספיקות, ולשיטתו יש לנהוג כן גם בכל העיר חיפה הסמוכה לחיפה העתיקה שהיא מערי הספיקות

25. שו"ת מאמר מרדכי כרך א אורח חיים סימן כז

ומאחר שהמשאת משה והברכ"י והזכור לאברהם והבית עובד פסקו כן וכך נהגו כל הזמן, אין לנו לחוש לדעת החזו"א, ובפרט לפי מה שאמרנו שזה חידוש בפסוק מדינה ומדינה.

מה נוהגים ביום ט"ו

26. משנה ברורה סימן תרפח ס"ק י

(י) קורין ב"ד ובט"ו - ונוהגין שמחה ומתנות לאביונים בשניהם:

27. בית יוסף אורח חיים סימן תרצג

וז"ל ארחות חיים (הל' פורים אות לב) אין אומרים תחינה ולא למנצח ושיר מזמור בשני הימים אבל לקרות בתורה ולהזכיר על הנסים אסור כי אם בארבעה עשר עכ"ל ואיני יודע מה איסור יש בהזכרת על הנסים.

28. חזון עובדיה עמוד קיד

בעיירות המסופקות אם מוקפות חומה מימות יהושע, אף על פי שקוראים המגילה בט"ו (בלי ברכה) מכל מקום אין להם לקרות בספר תורה "ויבא עמלק". אלא אם הוא יום שני יקראו בפרת השבוע. כי יש חשש ברכה לבטלה אם יקראו בפרשת "ויבוא עמלק". ויאמרו על הניסים בתפלה גם ביום ט"ו, ואין בזה משום חשש הפסק

29. משנה ברורה סימן תרצג ס"ק ו

כרכים הספיקות אם הם מוקפות חומה אומרים על הנסים בתפלה בשני ימים ואין זה הפסק כיון דמספק אומרים.